

Minister van Financiën
Korte Voorhout 7
2511 CW DEN HAAG

Postbus 20015
2500 EA Den Haag
070 342 43 44
voorlichting@rekenkamer.nl
www.rekenkamer.nl

datum 23 september 2024
betreft Herziening Stichtingenkader

Geachte heer Heinen,

Bij brief van 27 juni jl. (kenmerk 2024-0000352661) heeft uw ambtsvoorganger ons uitgenodigd om een reactie te geven op het concept Stichtingenkader (2024) en de bijbehorende handreiking. Wij komen graag tegemoet aan uw verzoek.

Helder kabinetsbeleid ten aanzien van privatisering en verzelfstandiging is belangrijk om enige mate van eenduidigheid te bewaren in het (semi-)overheidsdomein. Wanneer ervoor wordt gekozen publieke taken op afstand van het Rijk te laten uitvoeren, heeft dit consequenties voor de mate waarin ministers – en daarmee de Staten-Generaal – nog zicht en invloed kunnen hebben op de uitvoering. Dergelijke keuzes moeten dus weloverwogen worden gemaakt. Het Stichtingenkader kan hierbij houvast bieden.

We zien dat in het vernieuwde kader het huidige beleid wordt voortgezet: overheidstaken krijgen bij voorkeur publiekrechtelijk vorm, en het Rijk zou in beginsel niet betrokken moeten zijn bij de oprichting van stichtingen en verenigingen. Net als in het bestaande kader wordt een aantal afwegingen genoemd die ministeries expliciet moeten maken voordat wordt gekozen voor oprichting van een nieuwe rechtspersoon. 'Harde' criteria biedt het stuk niet. Dit betekent echter ook dat uw ministerie weinig concrete handvatten heeft om een negatief advies over oprichting te geven. Realisatie van het 'nee, tenzij'-beleid vraagt dus blijvende aandacht en zelfdiscipline van het gehele kabinet.

Wij constateren dat de voorgestelde aanpassingen in het Stichtingenkader grotendeels tegemoet komen aan aanbevelingen die de Algemene Rekenkamer in het verleden heeft gedaan. We lichten er enkele punten uit.

ons kenmerk 24003135 R
bijlage(n)

Meer aandacht voor verdere levensloop van stichtingen

Om te beginnen besteedt het nieuwe kader meer aandacht aan de periode na oprichting. We onderschrijven het belang van een centraal en openbaar overzicht van alle stichtingen waarmee de staat een oprichtingsrelatie heeft, en van het periodiek evalueren van nut en noodzaak van (de overheidsrelatie met) bestaande stichtingen. Dit biedt de noodzakelijke basisinformatie om de Staten-Generaal periodiek te informeren over de ontwikkelingen op het brede terrein van de overheidsstichtingen.

Het advies dat nu in het Stichtingenkader wordt gegeven, om bij fusie en/of substantiële wijziging van de statuten opnieuw de voorhangprocedure te doorlopen, vinden wij een belangrijke verbetering. De minister van BZK heeft in 2022 al een goed voorbeeld getoond door een ingrijpende wijziging in de governance en statuten van Stichting ICTU op eigen initiatief voor te leggen aan de Algemene Rekenkamer en de Staten-Generaal. Het nieuwe kader adviseert om ook een voorhangprocedure te volgen wanneer een stichting zonder oprichtingsrelatie met de overheid een publieke taak krijgt en daarvoor de statuten worden gewijzigd. We geven u in overweging om bij wijziging van de Comptabiliteitswet 2016 deze lijn te codificeren.

Reikwijdte 'doen oprichten'

Het begrip 'doen oprichten' uit de Comptabiliteitswet blijkt in de praktijk door betrokkenen divers te worden geïnterpreteerd en geeft regelmatig aanleiding tot discussie. In het nieuwe Stichtingenkader wordt gekozen voor een bondige omschrijving: *"Onder 'doen oprichten' wordt verstaan de situatie waarbij door toedoen van de Staat zodanige specifieke afspraken zijn gemaakt met de oprichters van een stichting of vereniging, dat mag worden aangenomen dat zonder deze afspraken de oprichting niet tot stand zou zijn gekomen."*

Toevoegingen uit het bestaande kader, dat sterk de nadruk legde op de vraag of de staat anderen had bewogen of aangezet tot oprichting, komen te vervallen.

Wij stellen het op prijs dat in het nieuwe kader deze omschrijving is opgenomen. Het accent ligt nu nadrukkelijk bij de mate van bemoeienis van het Rijk gedurende het proces van totstandkoming van de stichting. Naar ons idee doet dit meer recht aan de huidige situatie, waarin het Rijk en andere – vaak private – partijen gezamenlijk initiatief nemen en afspraken maken over vormgeving. Het verdient aanbeveling de nieuwe omschrijving bij herziening van de Comptabiliteitswet ook in de memorie van toelichting op te nemen.

Vervolgproces

We stellen het op prijs dat u deze brief meestuurt bij aanbieding van het Stichtingenkader aan de Staten-Generaal.

Op grond van ons vigerende beleid voor actieve openbaarmaking zullen wij deze brief over twee weken op onze website plaatsen. Als u daartegen bedenkingen heeft, vragen wij u dit te melden met de reden daarbij. De Algemene Rekenkamer neemt uiteindelijk de beslissing of en wanneer zij deze brief openbaar maakt.

Algemene Rekenkamer

Pieter Duisenberg,
president

Cornelis van der Werf,
secretaris

Algemene
Rekenkamer

Postbus 20015 | 2500 EA Den Haag

TNT Post
Port betaald
Port Payé
Pays-Bas

SERV-ZZ#X83 0X 0X#00#0000#
||| 2500EE ||| 20201

[Faint, illegible markings or stamps]